

Tvorba glagolskih neologizama i uklapanje u jezični sustav

Mikić Čolić, Ana

Source / Izvornik: **FLUMINENSIA : časopis za filološka istraživanja, 2015, 27, 87 - 103**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:470632>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported](#)/[Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

FLUMINENSIA

ISSN 0353-4642 / ISSN 1848-9680, GOD. 27, BR. 1, 1-243, Rijeka, 2015.

FLUMINENSIA

Časopis za filološka istraživanja
Tiskana inačica: ISSN 0353-4642
Mrežna inačica: ISSN 1848-9680
<http://fluminensia.ffri.hr>
UDK 80(05)
God. 27, br. 1, 1-243, Rijeka, 2015.

Osnivač: Filološki odjel Pedagoškog fakulteta u Rijeci,
Rijeka, 1989.

Izdavač: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Odsjek za kroatistiku
Sveučilišna avenija 4, Rijeka

Za izdavača: Predrag Šustar

Uredništvo: Lada Badurina, Vinko Brešić, Adriana Car-Mihec,
Danijela Marot Kiš, Aleksandar Mijatović,
Saša Potočnjak, Ivo Pranjković, Ines Srdoč-Konestra,
Milorad Stojević, Diana Stolac, Anastazija Vlastelić,
Silvana Vranić, Sanja Zubčić

Međunarodno uredništvo: Maciej Czerwiński (Kraków), Stanisław Gajda (Opole),
Loreta Georgievska (Skopje), Janneke Kalsbeek
(Amsterdam), Marina Katnić-Bakaršić (Sarajevo),
Svein Mønnesland (Oslo), Krystyna Pieniążek-
Marković (Poznań)

Glavna i odgovorna urednica: Silvana Vranić

Izvršne urednice: Saša Potočnjak i Anastazija Vlastelić
e-pošta: fluminensia@ffri.hr

Jezična redakcija: autorska

Idejno rješenje naslovne stranice: Zvonimir Pliskovac

Grafička priprema teksta: Tempora, Rijeka

UDK: Jelena Lanc, Filozofski fakultet u Rijeci

Adresa uredništva: Filozofski fakultet u Rijeci
Odsjek za kroatistiku
Sveučilišna avenija 4, 51000 Rijeka
tel.: (051) 265-600 i 265-602; fax: 265-799
tel.: 265-682 (glavna urednica); 265-686 i 265-683
(izvršne urednice)

Indeksiranost časopisa: CSA Linguistic and Language Behavior Abstracts,
Modern Language Association (MLA), Linguistic
Bibliography, Directory of Open Access Journals
(DOAJ), European Reference Index for the
Humanities (ERIH), SCOPUS, URLICHSWEB

Kategorizacija: a1

Tisak: Tiskara Studiograf, Rijeka

Naklada: 150 primjeraka
Časopis izlazi dvaput godišnje.

IBAN: HR912360001101536455, Filozofski fakultet
u Rijeci, s naznakom „za Fluminensiju”

Ovaj su broj financijski poduprli Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta,
Primorsko-goranska županija i Zaklada Sveučilišta
u Rijeci.

KAZALO**I.**

- Irena Krumes Šimunović
JEDNORJEČNI CRKVENI NAZIVI 18. STOLJEĆA
U DIJAKRONIJSKOJ PERSPEKTIVI 7
- Borana Morić-Mohorovičić
RUKOPISNA SLOVNICA TALIJANSKOGA JEZIKA
DRAGUTINA ANTUNA PARČIĆA 25
- Jela Maresić
INAČICE, ZNAČENJE I RASPROSTIRANJE VREMENSKIH
PRILOGA TOČ I TOLIĆ 37
- Ariana Violić-Koprivec, Jasenka Maslek
O NEKIM NAZIVIMA ZA POSADU DUBROVAČKIH BRODOVA 49
- Marinko Vuković, Irena Miloš
ETNOLINGVISTIČKI POGLED NA KLAKAR POČETKOM 20. STOLJEĆA ... 71
- Ana Mikić Čolić
TVORBA GLAGOLSKIH NEOLOGIZAMA I UKLAPANJE
U JEZIČNI SUSTAV 87
- Ivana Brač, Tomislava Bošnjak Botica
SEMANTIČKA RAZDIOBA GLAGOLA U BAZI HRVATSKIH
GLAGOLSKIH VALENCIJA 105
- Nikolina Palašić
KOMUNIKACIJSKA VRIJEDNOST IRONIJE 123
- Vladimír Patrás
SOCIOLOGICAL INSIGHTS ON THE RELATIONSHIP
OF LINEARITY – AREA – SPACE IN THE GLOBALIZED
ELECTRONIC PRESS 137
- II.**
- Marija-Ana Dürriegl
SLOVO MEŠTRA POLIKARPA KAO „MONOLOŠKI RAZGOVOR” –
JEDAN POGLED 155

Dejan Durić	
OD HODANJA GRADOM DO MAPIRANJA: <i>LEICA FORMAT</i>	
DAŠE DRNDIĆ KAO TOPOGRAFSKA PROZA	171
Berislav Majhut	
TREBA LI NAM NOVA POVLJEST HRVATSKE DJEČJE KNJIŽEVNOSTI? ...	189

III. PRIKAZI

Sanja Zubčić, PREKRETNICA U PALEOGRAFSKIM ISTRAŽIVANJIMA (Mateo Žagar: UVOD U GLAGOLJSKU PALEOGRAFIJU 1 (X. I XI. STOLJEĆE))	205
Borana Morić-Mohorovičić, NOVO RUHO BABUKIĆEVE <i>ILIRSKE SLOVNICE</i> (Vjekoslav Babukić: <i>ILIRSKA SLOVNICA</i> (Zagreb, 1854.))	214
Marija Malnar Jurišić, SLOVENSKO DIJALEKTALNO BLAGO PRETOČENO U RJEČNIK (Jože Gregorič: <i>KOSTELSKI SLOVAR</i>)	219
Maja Opašić, FILOLOŠKI POGLED NA REKLAME (Diana Stolac, Anastazija Vlastelić: <i>JEZIK REKLAMA</i>)	222
Mario Brdar, KOGNITIVNA GRAMATIKA I HRVATSKE IMENSKE SINTAGME (Branimir Belaj, Goran Tanacković Faletar: <i>KOGNITIVNA GRAMATIKA</i> <i>HRVATSKOGA JEZIKA. KNJIGA PRVA: IMENSKA SINTAGMA I</i> <i>SINTAKSA PADEŽA</i>)	228
Dejan Durić, SVEOBUH VATNO O KRANJČEVIĆU (Antun Česko: ZA KRANJČEVIĆA. OD ARHIVACIJE DO KANONIZACIJE)	232
Martina Petranović, NOVA TUMAČENJA KAO IZAZOV KAZALIŠTU (Natka Badurina: <i>UTVARA KLETVE. O SUBLIMNOM I RODNIM</i> <i>ULOGAMA U HRVATSKOJ POVLJESNOJ TRAGEDIJI U 19. STOLJEĆU</i>) ...	236
Aleksandar Mijatović, ČITANJE KAO ISHODIŠNA KOMPETENCIJA – IZ DRUŠTVA ZNANJA U DRUŠTVO ČITANJA (Karol Visinko: ČITANJE – POUČAVANJE I UČENJE)	241

Ana Mikić Čolić

TVORBA GLAGOLSKIH NEOLOGIZAMA I UKLAPANJE U JEZIČNI SUSTAV

dr. sc. Ana Mikić Čolić, Filozofski fakultet, amikic@ffos.hr, Osijek

izvorni znanstveni članak

UDK 811.163.42'367.625

rukopis primljen: 19. 2. 2015.; prihvaćen za tisak: 21. 5. 2015.

*Dinamičnost u jeziku rezultat je, s jedne strane, potrebe za međusobnom razumljivošću među govornicima, odnosno pragmatičke je prirode, dok je s druge strane uvjetovana težnjom da se u govoru bude što inovativniji, dosjetljiviji i kreativniji. Oba procesa odraz imaju u nastanku novih riječi, odnosno neologizama od kojih tek manji dio pripada glagolima. U ovom radu utvrdit će se, na primjeru pedesetak glagolskih neologizama nastalih u posljednjih dvadeset godina, uklapaju li se oni u gramatičke kategorije koje se tradicionalno pripisuju glagolima pri čemu će se posebna pozornost posvetiti kategoriji vida. Naime, među pronađenim glagolskim neologizmima primijećen je velik broj onih koji su dvovidni (skenirati, asemblirati, bekapirati, dajdžestirati), dok su vidski parnjaci nesvršenih glagola, ako postoje, još uvijek izrazito rijetki i stilski obilježeni (dramiti – izdramiti, lajkati – odlajkati, eskortirati – *odeskortirati). Također će se proučiti valencijska svojstva glagolskih neologizama s posebnim naglaskom na broj i morfosintaktičke značajke njihovih dopuna.*

Ključne riječi: *glagolski neologizmi; glagolski vid; dvovidnost; valencijska svojstva; morfosintaktička obilježja glagolskih dopuna*

1. Uvod

Globalna informatizacija, tj. „internetizacija” pridonijela je posljednjih godina širenju komunikacijskih sloboda te je uslijed toga preuzimanje stranih riječi ili stvaranje novih postalo uzus. Društvene, gospodarske, znanstveno-tehnološke promjene, nove ideologije, umjetnički i medijski pokreti te novi načini ponašanja i življenja utjecali su i na jezične promjene, ponajprije stvaranjem brojnih neologizama. Početkom 21. stoljeća javljaju se novi kognitivni i ludički impulsi u njihovu nastanku koji proistječu iz već spomenute brzine kruženja informacija na globalnoj razini. Time je u prvi plan stavljena leksiku imanentna značajka – njegova otvorenost – što ga čini podložnim neprestanim mijenama, a osebnost i dinamičnost postaju imperativi koji se najbolje odražavaju

upravo kroz proces stvaranja novih riječi. Neologizacija se najčešće određuje kao pojava svakog neologizma u leksiku pri čemu on nije sveden tek na značenje novotvorenice, nego je opći naziv za svaku novu jedinicu leksičkoga sustava, odnosno za svaki novi leksem koji govornici nekoga jezika do određenog trenutka nisu rabili jer ga nisu poznavali ili on nije ni postojao (Samardžija 2002: 17). Neologizmi s jedne strane pobuđuju veliko zanimanje javnosti pa se o njima često govori uz prizvuk senzacionalnosti, ali i ispolitiziranosti. S druge strane, sve više pozornosti privlače i u lingvističkim krugovima, pa su stajališta s kojih se pristupa njihovu definiranju poprilično različita. Vrijeme kao jedan od temeljnih kriterija polazište je povijesnom pristupu prema kojemu je neologizam svaka riječ čiji nastanak postoji u memoriji naraštaja koji ju primjenjuje (Bauer 1983; Green 1991). Prema stilističkom pristupu neologizmi pripadaju stilski obilježenim riječima (Babić 1981), dok strukturalistička teorija formalnu inovaciju smatra temeljnim zahtjevom za određivanje neke riječi neologizmom (Popova 2005). Jedno od najzastupljenijih stajališta u zapadnom jezikoslovlju jest ono pragmatičko, odnosno leksikografsko koje karakterizira čisto pragmatički pristup: naime, neologizmom se smatra svaka riječ koja nije zabilježena u rječnicima općega leksika (Ayto 1989; Algeo 1991). *Hrvatski jezični savjetnik* (1999) priklanja se denotativnoj teoriji prema kojoj je neologizam svaka riječ koja označava novi fenomen ili koncept. Iako su definicije neologizama prilično neujednačene, prije svega zbog nemogućnosti povlačenja objektivne vremenske granice do koje se određeni leksem može smatrati novim, iz njih se mogu iščitati i neke stalnice koje se ponajprije odnose na razloge njihova nastanka: potreba da se imenuju novi predmeti, pojave i pojmovi te stvaranje novih naziva kao dodataka već postojećima, a kako bi se zadovoljili stilistički ili pragmatički zahtjevi. Na tragu je različitih razloga nastanka i jedna od podjela neologizama; ona koja razlikuje *denominativne* i *stilističke* (Muhvić-Dimanovski 2005: 6) pri čemu denominativni podrazumijevaju one riječi koje su potrebne da bi se imenovali novi proizvodi ili pojmovi, koji onda zajedno s njima donose i novu riječ, dok stilistički nastaju za potrebe nekoga književnog djela, odnosno stvara ih sam autor vodeći se ponajprije estetskim načelima. U ovom radu pozornost će se posvetiti isključivo glagolskim neologizmima prikupljenima iz hrvatskih jednojezičnih rječnika (općih i rječnika žargona) te elektroničkih medija. Na temelju proučavanja njihovih morfosintaktičkih i leksičkih svojstava utvrdit će se je li potrebno revidirati tradicionalno stajalište da su morfološke i sintaktičke strukture, za razliku od leksičkih, manje podložne promjenama uzrokovanim utjecajima drugih jezika, a ako jesu, u kojim se registrima te promjene javljaju.

2. Glagolski neologizmi

Korpus neologizama do kojega se došlo uspoređivanjem različitih izdanja hrvatskih jednojezičnih rječnika, pri čemu su izdvojene sve riječi koje su uvrštene u sljedeće novo izdanje, odnosno nisu bile zabilježene u prethodnom, te pretraživanjem elektroničkih medija sadrži pedesetak glagola¹. Većina pronađenih glagolskih neologizama pripada

¹ Glagoli tako čine tek 2% od ukupnog broja ekscerpiranih novih riječi.

skupini denominativnih, odnosno onih koji su u jezik ušli zajedno s novim pojmovima ili predmetima koje označuju. Brzina kojom se javljaju brojne tehnološke inovacije doprinijela je velikoj zastupljenosti posuđenica među glagolskim neologizmima, što nameće i prvu njihovu podjelu, prema njihovu podrijetlu: na glagolske neologizme nastale od domaćih ili već udomačenih osnova te one nastale od osnova riječi najčešće posuđenih iz engleskog jezika:

Neologizmi nastali od domaćih/udomačenih osnova	Neologizmi nastali od posuđenih osnova
<i>ambijentirati, bankariti, cipelariti, crkvariti, ćuzirati, dramiti, gljiviti, hadezeizirati, honorarčiti, kaucirati, lažirati, muktašiti, postotkariti</i>	<i>admirirati, akontirati, apdejtirati, asemblirati, bekapirati, bildati, butati, čekirati se, daunlodati, dinersirati, eskortirati, fajlati, fejsati, fotošpirati, guglati, lajkati, loudirati, logirati se, mapirati, overdozirati, plotirati, restartirati, reternirati, sejvirati, skenirati, spikati, stokirati, šerati</i>

Iz tablice je razvidno da se korpus većim dijelom sastoji od riječi načinjenih od stranih i posuđenih osnova. Analizom obiju skupina provjerit će se stupanj njihove trenutačne uklopljenosti u hrvatski gramatički sustav.

2.1. Tvorbena obilježja glagolskih neologizama

Na tvorbenoj razini među pronađenim glagolima mogu se izdvojiti dvije skupine: oni koji su nastali od imenica, domaćih ili stranih (*ambijentirati, cipelariti, crkvariti, honorarčiti, postotkariti, kaucirati, dramiti, hadezeizirati, bankariti, lažirati, ćuzirati, muktašiti, dinersirati, fejsati, fajlati, lajkati, guglati*) te one koji su nastali prilagodbom stranih glagola (*asembliirati, sejvirati, plotirati, mapirati, daunlodati...*). Glagoli prve skupine nastali su sufiksalskom tvorbu i to sufiksima *-ira, -a, -ari, -i* te *-či*. Od sedamnaest glagola uvrštenih u tu skupinu šest ih je tvoreno sufiksom *-ira*:

lažirati, ćuzirati, ambijentirati, kaucirati, hadezeizirati, dinersirati

četiri sufiksom *-a*:

fajlati, lajkati, fejsati, guglati

četiri sufiksom *-ari*:

cipelariti, crkvariti, postotkariti, bankariti

samo dva glagola sufiksom *-i*:

dramiti, muktašiti

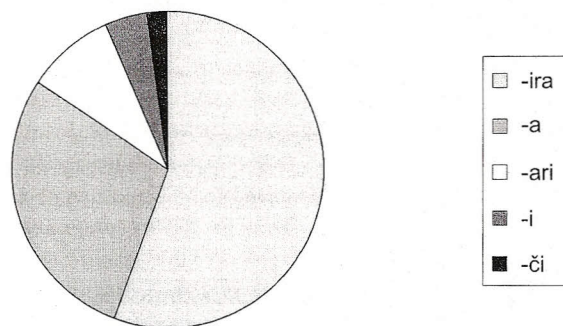
te jedan glagol sufiksom *-či*:

honorarčiti.

Među navedenim glagolima posebno se ističu oni s pejorativnim značenjem – *cipelariti, crkvariti, postotkariti, honorarčiti* – tvoreni sufiksima *-ari* i *-či* za koje se u

Hrvatskoj gramatici (2005: 375) navodi da su rijetki, dok Babić (1991: 470) za sufiks *-či* također navodi da je slabo plodan, ali primjećuje i da se njegova plodnost povećava kod osnova koje završavaju poluotvornim suglasnikom. Može se zaključiti da se prelijevanjem takvih tvorbi iz žargona u razgovorni jezik ponovno povećava plodnost tim sufiksima što pokazuje i primjer *bankariti* skovan za potrebe reklame.

Druga skupina glagola nastalih prilagodbom prema engleskom uzoru, specifična je zbog tipološke razlike između hrvatskog i engleskog pa je i morfološka prilagodba engleskih glagola u glagolsku posuđenicu u hrvatskom nešto složenija. Opisujući prilagodbu glagola iz engleskog jezika, Filipović (1986: 136) napominje kako se njihova prilagodba izvodi prema načelima jezika primatelja te da se „...prvi stupanj morfološke adaptacije glagola sastoji u određivanju formanata ako ih jezik primalac ima nekoliko.” Budući da u hrvatskom jeziku postoji mogućnost izbora među glagolskim sufiksima, česti su paralelni oblici posuđenica za što potvrdu nalazimo i u samom korpusu: *sejvirati – sejvati, daunlodirati – daunlodati, autsorsirati – autsorsati*. Glagoli nastali prilagodbom stranih glagola također su beziznimno načinjeni sufiksalsnom tvorbom, a kada je o izboru glagolskih sufikasa riječ, najplodnijim se pokazuje sufiks *-ira* kojim je od 28 glagola načinjeno čak njih 19, dok je preostalih devet glagola načinjeno sufiksom *-a*. Zbroje li se glagoli iz obiju skupina kako bi se dobili podatci o čestotnosti pojedinih sufikasa, rezultati se sljedeći:

Grafikon 1. Čestotnost sufikasa u tvorbi glagola

Najveću čestotnost ima sufiks *-ira*, hibrid sastavljen od njemačkog sufiksa *-ier* (koji je prilagođen u *-ir*) te domaćeg sufiksa *-a*. Iako se uporaba glagola na *-ira* često povezivala s tehničkim jezikom znanosti, trgovine i obrta te gotovo isključivo samo kada je bilo riječi o stranim osnovama (Jernej 1959: 31–3), najnoviji primjeri pokazuju da se uporaba glagola načinjenih tim sufiksom proširila u svim funkcionalnim stilovima te da se njime tvore glagoli i od stranih, i od domaćih/udomaćenih osnova. Kako bi promjene u čestotnosti pojedinih sufikasa bile još zornije, poslužit će Filipovićeve (1986: 137) tvrdnja o sufiksu *-a* kao najčestotnijem, ali uz napomenu da ostali sufiksi ne zaostaju

znatnije u uporabi. Budući da korpus glagolskih neologizama nameće zaključak o velikoj prednosti sufiksa *-ira* u tvorbi novih glagola, imajući u vidu ograničen broj primjera, može se utvrditi njegova prednost.

2.2. Vidska obilježja glagolskih neologizama

Govoreći o vidu, Comrie (1995: 2–6) inzistira na njegovu razlikovanju od glagolskoga vremena kao deiktične kategorije u koju se smješta radnja u vremenu i obično se referira na sadašnji trenutak, ali i na druge situacije. Vid ne odražava odnos vremena događaja s bilo kojom drugom vremenskom točkom, već isključivo vremensku sastavnicu događaja. Dakle, vid predstavlja unutarnje vrijeme, a glagolsko vrijeme vanjsko vrijeme događaja. U skladu s tim, događaj se može promatrati kao da ima mnoštvo različitih vremenskih organizacija: može se promatrati kao da se proteže u kojem razdoblju ili kao da se zbiva u jednom trenutku, može se promatrati kao pojedinačna pojava ili kao niz ponovljenih pojava, zatim kao početak, nastavak i završetak, a može se promatrati i kao da posjeduje unutrašnju strukturu ili kao da se sastoji od nerazlučive cjeline (Trask 2005: 384). Upravo posljednje predstavlja ključ za razlikovanje svršenih, u kojima su vremenske sastavnice nerazlučive jer događaj koji predstavljaju čini jedinstvenu cjelinu, od nesvršenih glagola koji vremenske sastavnice eksplicitno izražavaju. Nameće se zaključak da se iz vremenskog okvira u svršenih glagola ne može izdvojiti dio koji je pokazatelj početka ili završetka radnje ili neke odrednice između²:

(1a) *počeo sam *uguglati*

(1b) *nastavio sam *uguglati*

(1c) *završio sam *uguglati*

Kao temelj analizi vidskih obilježja glagolskih neologizama poslužit će Filipovićeve (1986) model dvostupnjevite prilagodbe modela u repliku.³ Prema tom modelu prvi stupanj u procesu prilagodbe glagola stranoga podrijetla podrazumijeva stvaranje osnovnoga oblika, odnosno replike, dok drugi stupanj podrazumijeva sve promjene nastale na osnovnom obliku koje su se dogodile od njegove integracije u sustav jezika primatelja i dalje za vrijeme njegove uporabe u tom sustavu. Kada je riječ o prilagodbi engleskih glagolskih posuđenica, koje čine veći dio korpusa, posebnu pozornost treba obratiti upravo na glagolski vid jer, osim spomenutih tipoloških razlika između engleskoga i hrvatskog jezika, ta morfološka kategorija znatno otežava prilagodbu engleskih glagolskih posuđenica u hrvatski jezični sustav. Tako glagolske posuđenice na prvom stupnju prilagodbe stječu ograničenu sposobnost izražavanja kategorije vida, pri čemu se formiraju tri skupine (Filipović 1986: 141): glagoli svršenog vida, glagoli nesvršenog vida te dvovidni glagoli. U svjetlu navedene podjele promotrit će se i glagoli iz korpusa; i oni nastali od stranih i od domaćih/udomaćenih osnova.

² Iznimku predstavljaju tzv. inkoaktivni glagoli koji, iako svršeni vidom, označavaju početak radnje (*zatrčati se*).

³ Model Filipović (1986: 38) određuje kao element – riječ – kako ga izgovaraju govornici jezika davatelja, a repliku kao posuđen element kako ga izgovaraju govornici jezika primatelja.

Glagoli svršenoga vida	Glagoli nesvršenoga vida	Dvovidni glagoli
<i>ambijentirati, hadezeizirati, kaucirati, logirati se, overdozirati, restartirati</i>	<i>admirirati, akompanjirati, bankariti, bildati, cipelariti, crkvariti, ćuzirati, dramiti, eskortirati, fejsati, guglati, honorarčiti, lajkati, lažirati, muktašiti, postotkariti</i>	<i>asemblirati, bekapirati, butati, čekirati se, dajđžestirati, daunlodati, dinersirati, fajlati, loudirati, mapirati, plotirati, reternirati, sejvirati, skenirati, stokirati</i>

Kada je riječ o vidu, ističe se kako „glagoli jednoga vida imaju obično parnjak drugoga vida s istim leksičkim značenjem” te oni „tvore vidsku opreku (opoziciju) ili vidski par” (Babić i dr. 1991: 669). Međutim, vidski su parovi među pronađenim glagolskim neologizmima malobrojni: *cipelariti – iscipelariti, guglati – uguglati – izguglati, logirati – ulogirati, lajkati – polajkati – odlajkati, bildati – nabildati*, a posebno se indikativnim čini broj *neutralnih* (Mønnesland 2003: 22) ili dvovidnih glagola, odnosno onih koji su u jednome liku i nesvršeni i svršeni te se mogu upotrebljavati i za označavanje imperfektivne i za označavanje perfektivne radnje, a za koje se u literaturi često tvrdilo da su malobrojni. Tako Mønnesland (2003: 22) tvrdi: „Svi su glagoli u hrvatskom jeziku ili imperfektivni ili perfektivni, osim male skupine neutralnih glagola (tzv. dvovidskih): *ručati, večerati, čuti...*”. O vrlo ograničenom broju dvovidnih glagola u hrvatskom govori i Filipović (1986: 140), no također uočava da većina takvih glagola ipak teži morfološkom označavanju vida. I Silić i Pranjković (2005: 49) tvrde kako takvi glagoli, kako bi bili što komunikacijski prozirniji, dobivaju prefiksalne morfeme koji ih čine svršenima. Glagolski neologizmi uvršteni u skupinu dvovidnih glagola nastali su prilagodbom stranih glagola, a promotreni kroz spomenuti model dvostupnjevite prilagodbe upućuju na to da se određivanje glagolskoga vida kod njih još ne može smatrati završenim procesom. Naime, rijetki pronađeni primjeri prefigiranih oblika dvovidnih glagolskih neologizama potvrđuju da su ti oblici izrazito obilježeni: *reternirati – odreternirati, skenirati – iskenirati*, te se ipak češće, i kada se želi izraziti svršena radnja, poseže za neprefigiranim oblikom:

(2) Nakon što je blagajnica Zora D. (36) *skenirala* cijenu i otvorila ladicu blagajne...

Govoreći o dvovidnim glagolima, gramatičari (Silić i Pranjković 2005; Klajn 2005) su uočili da takvih glagola upravo i ima najviše među posuđenim glagolima na *-ira* što potvrđuju i primjeri iz korpusa: *stokirati, bekapirati, reternirati*, a njihova se dvovidnost sugerira i u rječnicima u kojima su zabilježeni, pa *stokirati* znači ‘opskrbiti/opskrbljivati...’ (HER⁴), *bekapirati* ‘izraditi/izrađivati...’ (HER), a *reternirati* ‘vratiti/vraćati...’ (HER). Mønnesland (2003: 21) smatra da se nabrojanim glagolima može pripisati i imperfektivnost, odnosno trajanje, ali i pojmovi kao ukupnost, odnosno totalitet i završenost koji se mogu prepoznati samo u kontekstu:

⁴ HER – Hrvatski enciklopedijski rječnik.

(3) Koliko god je Ljubičić dobro *reternirao* toliko je Mirnji precizno servirao, anulirajući tako većinu „break” prilika.⁵

Takvih primjera ima i među glagolskim neologizmima nastalim od domaćih/udomaćenih osnova: *ćuzirati, skrozirati* koji, bez svojih vidskih parnjaka, iako zabilježeni u rječnicima, nisu u potpunosti prihvaćeni, odnosno „socijalizirani” te su i primjeri njihove uporabe izrazito rijetki:

(4) ...ja te shvatila i *skrozirala*, i baš mi se sviđjela tvoja pjesnička sloboda...⁶

Kada je o dvovidnim glagolima riječ, posebno onima stranoga podrijetla, mogu se istaknuti dvije težnje. Prva se odnosi na znatno povećanje njihova broja pod utjecajem posuđenica iz engleskog jezika, što može rezultirati slabljenjem tendencije da se dvovidni glagoli vidski morfološki označe. Krajnji ishod te težnje bilo bi jačanje kategorije dvovidnih glagola, što bi značilo da je došlo do izravnog utjecaja jezičnog posuđivanja na hrvatski gramatički sustav. Druga težnja odnosi se na činjenicu da dvovidni glagolski neologizmi slijede domaće dvovidne glagole te se pomoću jednog od mogućih morfoloških elemenata, a to je najčešće prefiks, „jače aspektno označe” (Filipović 1986: 143–4).

Uočena morfološka istovjetnost oblika glagolskih neologizama kada je riječ o glagolskom vidu izravno se preslikava i na njihov leksički vid⁷ kojim Mønnesland (2007: 149) upućuje na svakom glagolu inherentno vidsko značenje. Prema inherentnim značenjima, koja se prefiksacijom ili sufiksacijom mogu dodatno iznijansirati, glagole razvrstava u punktualne, durativne telične, iterativne punktualne i durativne netelične. Te dodatne značenjske nijanse Silić i Pranjković (2005: 56–8) nazivaju glagolskovidskim značenjima, a navode sljedeća: sativno, intenzivno, inkoativno, finitivno, deminutivno, augmentativno, pejorativno, majorativno, totivno, durativno te distributivno.

Navedena značenja glagolima pribavljaju prefiksi i sufiksi, a budući da je već, govoreći o vidu, uočeno da glagolski neologizmi nisu skloni prefiksaciji i sufiksaciji, i broj značenja koja se njima mogu izraziti prilično je ograničen, pa su potvrde pronađene samo za sativno i totivno značenje. Durativni netelični glagol *bildati* prefiksacijom dobiva sativno značenje:

(5) ...to je zabluda mnogih vježbača koji misle da će *se nabildati* samo od vježbanja s bučicama...⁸

Sativni glagoli mogu pripadati drugoj i trećoj glagolskovidskoj fazi koje se prepoznaju samo kod glagola *bildati*: *nabildati se – nabildavati se*, dok kod glagola *solirati*

⁵ Svi primjeri, kod kojih nije naznačeno drukčije, preuzeti su iz korpusa *Hrvatske jezične riznice* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (<http://riznica.ihj.hr/>).

⁶ 31. siječnja 2011. preuzeto s mrežne stranice <http://www.zastitari.com/forum/viewtopic.php?p=10711&sid=16226f2d60619eafc486a22c950f4026>.

⁷ Leksički vid odgovarao bi pojmu načina vršenja glagolske radnje ili kako se tradicionalno naziva *Aktionsart*.

⁸ 22. rujna 2011. preuzeto s mrežne stranice <http://www.budi.in/11203-clanak-do-jacih-misica-bez-teretane.aspx>.

treće faze nema. Za totivno značenje pronađene su potvrde od sljedećih glagolskih neologizama: *lajkati*, *skenerirati* i *bekapirati*.

(6) ...tek sam danas stigla *polajkati* slikice...⁹

(7) Kad ga pokreneš *poskenirat* će tvoj adresar i označiti ikonicom sve brojeve koji su u njegovoj bazi registriranih korisnika...¹⁰

(8) Ako u „clockworku” napravim bekap sustava na mobitelu, hoće mi on onda *pobekapirati* sve?¹¹

Budući da za ostala glagolskovidna značenja glagolskih neologizama nisu pronađene potvrde, može se zaključiti da nemogućnost njihove prefiksacije i sufiksacije izravno utječe na njihovu semantičku nerazvedenost kada je riječ o leksičkom vidu.

Primjer (8) izvrsno prikazuje još jednu modernu težnju koja se iz administrativno-poslovnoga stila prelijeva prije svega u razgovorni stil; riječ je o zamjeni samoznačnoga glagola suznačnim i odglagolnom imenicom. Tako se umjesto glagola *bekapirati* pojavljuje izraz *napraviti bekap*. U konkretnom slučaju, razlozi za zamjenu samoznačnoga glagola neekonomičnom dvočlanom konstrukcijom također se mogu tražiti u djelomičnoj (ne)uklopljenosti engleskoga glagola pri čemu se hrvatskim govornicima neobičnom, odnosno nespretnom, čini tvorba glagola od strane osnove i domaćega sufiksa te radije posežu za oblikom koji je samo fonološki, prema izgovoru, prilagođen hrvatskom jeziku (*back up* – *bekap*).

Na temelju analize, može se zaključiti da svojim vidskim obilježjima, i glagolskim – povećanim brojem dvovidnih glagola te onih bez vidskog parnjaka – i leksičkim koji su njihova izravna posljedica, glagolski neologizmi zbog svojega stranog podrijetla i djelomične prilagodbe hrvatskom jezičnom sustavu odstupaju od onoga što se do sada u opisu glagola smatralo tradicionalnim.

2.3. Valencijska obilježja glagolskih neologizama

Glagolska se valentnost najčešće definira kao sposobnost glagola da u svojoj okolini zahtijeva određen broj sintaktičkih suigrača ili komplemenata te se na taj način oblikuje sintaktički potpuna rečenica. Posebno treba istaknuti da se svojim opsegom glagolska valentnost razlikuje od rekcije. Naime, budući da se popis glagolskom rekcijom obuhvaćenih sintaktički podređenih riječi iscrpljuje u (besprijedložnim i prijedložnim) objektima koji su samo dio popisa valentnošću uvjetovanih sintaktičkih elemenata, odnosno dopuna, valentnost glagola je širi pojam od glagolske rekcije (Samardžija 2003: 33–4). Da bi rečenica bila gramatična, svaki glagol zahtijeva nekoliko argumenata. Osim svojih argumenata, glagol često dopušta prisutnost nekih drugih neobaveznih skupina, pa se s obzirom na to vrši i podjela sintaktičkih komplemenata. Valentnošću glagola

⁹ 22. rujna 2011. preuzeto s mrežne stranice <http://forum.hr/showthread.php?p=31565276>.

¹⁰ 22. rujna 2011. preuzeto s mrežne stranice <http://forum.hr/showthread.php?p=35703555>.

¹¹ 22. rujna 2011. preuzeto s mrežne stranice <https://plus.google.com/116936480696357398120#116936480696357398120/posts>.

uvjetovana je pojava samo nekih od njih koji se nazivaju dopunama, dok su valentnošću glagola neuvjetovani komplementi dodatci¹², koji se najčešće izražavaju prijedložnim, odnosno priložnim skupinama:

(9) *Jutros sam na fejsu odlajkala* Marka.¹³

Nužnost njihova razlučivanja nameće se već stoga što se dopune ne mogu proizvoljno pojavljivati kod nositelja valentnosti, već ispunjavaju određene „praznine” te nadređene riječi, dok se dodatci mogu prilično proizvoljno, ali uvijek pod pretpostavkom semantičke kompatibilnosti, pojavljivati kod nadređenih riječi (Helbig 1979: 16).

Proučavanja glagolske valentnosti u raznim jezicima dovela su do dviju spoznaja: da se sve glagolske dopune u nekom jeziku mogu razvrstati u nekoliko razreda i da se glagoli mogu razvrstati u razrede po kvantitativnim pokazateljima svoje valentnosti. Tako Samardžija (2003: 35) predlaže podjelu glagolskih dopuna u hrvatskome jeziku u deset razreda¹⁴, dok same glagole dijeli u četiri skupine: nevalentne (avalentne), jednovalentne, dvovalentne i trovalentne. Iz navedenih količinskih podataka o valentnosti glagola doznaje se kakav rečenični model nastaje njegovim aktualiziranjem jer nevalentni glagoli konstituiraju jednočlane, jednovalentni dvočlane, dvovalentni tročlane, a trovalentni četveročlane modele. Dakle, valencijska obilježja glagola izravno utječu na sintaktičku razvedenost. Najkontroverzniji dio teorije valentnosti svakako predstavljaju postupci za razlikovanje dopuna od dodataka među kojima je najpoznatiji test eliminacije ili *proba ispuštanja* (Samardžija 1987: 101) koji podrazumijeva eliminaciju jednog po jednoga rečeničnog člana. Ako je preostali dio rečenice još uvijek gramatičan, tada eliminirani rečenični član nije sintaktički obavezan. Tako u rečenici:

(10a) Da bi čitatelju svaka riječ [...] bila što bliža i jasnija, *ambijentirao* sam je u određenu rečenicu, [...].

glagol *ambijentirati* (RHJ 1996)¹⁵ zahtijeva tri dopune:

(10b) ...*ambijentirao* sam je u određenu rečenicu...

po shemi: Do+G+D1+D5, odnosno dopunu u nominativu (Do), akuzativu (D1) te prijedložnu dopunu (D5).

¹² Dopune se u literaturi često nazivaju i *aktanti*, dok se za dodatke pojavljuju još i termini *circumstanti* te *slobodni dodaci* (Helbig 1979: 16).

¹³ 31. siječnja 2011. preuzeto s mrežne stranice http://bs-ba.facebook.com/permalink.php?story_fbid=119923471410323&id=11192345524044.

¹⁴ Razredi glagolskih dopuna jesu: dopuna u nominativu (Do), dopuna u akuzativu (D1), dopuna u genitivu (D2), dopuna u dativu (D3), dopuna u instrumentalu (D4), prijedložna dopuna (D5), priložna dopuna (D6), imenska dopuna – imenica kao dio imenskoga predikata (D7), pridjevska dopuna – pridjev kao dio imenskoga predikata (D8) te infinitivna dopuna – infinitiv kao dopuna uz glagole, odnosno obvezatni predikatni proširak (D9).

¹⁵ RHJ 1996 – *Rječnik hrvatskoga jezika* Vladimira Anića, drugo dopunjeno izdanje objavljeno 1996.

Međutim, Šojat (2009: 317) upozorava na osnovni problem tog postupka: i tzv. fakultativne dopune¹⁶ mogu se eliminirati, pa se njihov status dopuna tumači njihovom nazočnošću na nekoj razini koja nadilazi sintaktičku ili pak nazočnošću u dubinskoj strukturi rečenice. U hrvatskom jeziku tako je uglavnom kod primjera u kojima imenica u akuzativu bez prijedloga može biti neobavezna, odnosno fakultativna, što se sugerira i u *Hrvatskoj gramatici* (2005: 230): „Objekt uz prelazni glagol ne mora uvijek biti izrečen.” Nadalje, pravila po kojima glagoli otvaraju mjesto objektu u akuzativu dijele se na *obavezna i neobavezna* (Barić i dr. 2005: 432), pri čemu su obavezna kod glagola nepotpuna značenja, a neobavezna kod glagola potpuna značenja, te je u skladu s tim i objekt uz glagole nepotpuna značenja obavezan, a uz glagole potpuna značenja kao što su *jesti, piti, plesati, čitati, pjevati, pisati* neobavezan, pri čemu je naglasak na značenju same radnje prijelaznoga glagola. Iz korpusa glagolskih neologizama može se nabrojanoj skupini onih s potpunim značenjem pripojiti i glagol *skenirati* (HER) čija se dopuna u akuzativu može označiti kao fakultativna:

(11a) Printer printa i kopira, ali *ne skenira* dokumente.

(11b) Printer printa i kopira, ali *ne skenira*.

Posebno se treba osvrnuti i na povratne glagole koji se u proučavanju valentnosti dijele u dvije skupine: sintaktički gledano, glagoli prve skupine su pravi povratni jer je nezamjenjivo „se” dio predikata (*bojati se*), dok su glagoli druge skupine nepravni povratni jer se kod njih zamjenjivo „se” vlada poput ostalih dopuna (*češljati se*). Iz rečenoga slijedi da tako shvaćeni pravi i nepravni povratni glagoli pripadaju različitim valencijskim razredima (Samardžija 1988: 44), odnosno pravi povratni pripadaju skupini dvovalentnih:

(12) *Sanja se boji grmljavine.*

a nepravni povratni skupini trovalentnih glagola:

(13a) *Dijete se išaralo po glavi.*

(13b) *Dijete je sebe išaralo po glavi.*

Opisana Samardžijina podjela povratnih glagola terminološki se kosi s njihovom tradicionalnom podjelom također na prave, uzajamno povratne, odnosno recipročne i nepravne povratne glagole, pri čemu su pravi povratni glagoli prijelazni, odnosno dolaze uz akuzativ zamjenice *sebe* koja može biti zamijenjena bilo kojim objektom u akuzativu, uzajamno povratni izriču radnju koju vrše dva subjekta ili više njih uzajamno jedan na drugome ili jedan prema drugome, dok su nepravni povratni svi ostali glagoli (Barić i dr. 2005: 231). Belaj (2001: 3) također razlikuje tri skupine povratnih glagola, ali za razliku od opisane tradicionalne podjele koja počiva na semantičkim kriterijima on svoju utemeljuje na mogućnosti uporabe glagola s elementom i bez elementa „se” te na

¹⁶ Osim dopuna i dodataka, u teoriji valentnosti razlikuju se i obvezne i fakultativne dopune pri čemu prve obuhvaćaju one elemente koji se moraju realizirati u okolini nekog glagola da bi rečenica u kojoj se on nalazi bila ovjerena, dok su fakultativne dopune oni elementi koji se ne moraju realizirati u okolini nekog glagola pod navedenim uvjetom, ali se opet smatraju dopunama.

gramatičkoj funkciji toga elementa. U skladu s tim razlikuje primarnopovratne, sekundarnopovratne i tercijarnopovratne glagole. Primarnopovratni glagoli su oni kod kojih se element „se” pojavljuje u funkciji čestice, odnosno njihova uporaba nije moguća bez nje. Sekundarnopovratni su nepravni povratni glagoli, odnosno glagoli kod kojih je element „se” u funkciji čestice koja ih čini neprijelaznima, ali imaju paralelan prijelazan oblik bez elementa „se” dok ih na semantičkoj razini karakterizira zatvorenost radnje unutar subjekta. Tercijarnopovratni glagoli, prema tradicionalnoj podjeli pravi povratni glagoli, vezani su uz „se” samo sintaktički, odnosno „se” kod njih nije ničim vezano uz njihovo morfološko i leksičko značenje, te je ono uvijek u funkciji povratne zamjenice, dok glagol ima rekcijisku sposobnost upravljanja tom zamjenicom kao i svakim drugim objektom. Takvim je stajalištem Belaj na tragu Katičićeve (1991: 93) tvrdnje da „Takvi glagoli s povratnom zamjenicom u akuzativu kao objektom ne tvore posebnu gramatičku kategoriju jer je ona uz njih izravni objekt kao svaki drugi.” Iz korpusa glagolskih neologizama mogu se izdvojiti samo tri povratna glagola¹⁷: *čekirati se, logirati se* i *overdozirati (se)*. Rubnost te skupine povratnih glagola očituje se, već na prvi pogled, u neujednačenosti bilježenja elementa „se”, što dodatno ide u prilog tvrdnjama da se u rječnicima uz infinitiv takvih povratnih glagola „se” uopće ne bi trebalo bilježiti kao dio natuknice, nego bi valencijski okvir pojedinoga glagola trebao obuhvatiti podatak o tome da glagol kao objekt može imati i povratnu zamjenicu (Oraić 2008: 274). Nadalje, u samom rječniku jasno je naznačeno da „se” može biti zamijenjeno bilo kojim objektom u akuzativu: *čekirati se* znači ‘prijaviti se’ ili ‘prijaviti što’, *logirati se* ‘unijeti [svoje ili nečije] korisničko ime ili lozinku’, *overdozirati (se)* ‘dati/uzeti preveliku količinu čega’. Tako protumačeni, nabrojani glagoli pripadaju skupini pravih povratnih, ali uzme li se u obzir semantički kriterij na kojemu je ta podjela utemeljena, glagolski neologizmi *čekirati se* i *logirati se* ne mogu se uvrstiti u tu skupinu. Naime, Barić (2005: 231), govoreći o pravim povratnim glagolima, ukazuje na radnju koja se „vrši na vršitelju radnje”, dakle subjekt je ujedno i agens i pacijens, odnosno onaj tko vrši radnju i na kome se vrši radnja. To kod glagola *čekirati se* i *logirati se* nije slučaj jer agens i pacijens nisu istovjetni, odnosno *čekiranje* i *logiranje* ne vrše se na pacijensu:

(14) Drugi dan me ne puštaju u avion za Philadelphiju jer *se* nisam, kako kažu, *čekirao* na šalteru.

(15) Bilo koji izdavač web stranica, neovisno o tome je li riječ o pojedincu ili međunarodnom brandu, može *se logirati* na stranicu i ispuniti obrazac za prijavu.

U kontekstu tih glagolskih neologizama još se nužnijim čini razdvajanje kriterija u klasifikaciji povratnih glagola, odnosno inzistiranje na gramatičkoj povratnosti koja je važnija zbog njihove gramatičke (morfosintaktičke) naravi jer navedeni primjeri, koji bi prema Belajevoj podjeli pripadali tercijarnopovratnima, ne udovoljavaju, kako je pokazano, semantičkim kriterijima koji se tradicionalno nameću u pokušajima klasifikacije povratnih glagola.

¹⁷ U oblicima i sa značenjima koja se navode u radu, sva su tri glagola zabilježena u *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku*.

Obrati li se pozornost isključivo na kvantitativne podatke vezane uz valentnost glagolskih neologizama, lako će se uočiti da je većina njih dvovalentna:

(16) Petnaest mladića *cipelarilo* maloljetnika.

(17) ...on [...] sve oko sebe *hadezeizira*...¹⁸

ili jednovalentna:

(18) No njih se može „utješiti” time da su oni pisali i *honorarčili* u svim režimima i vlastima...

(19) Sutra je praznik pa ću malo *gljiviti*.¹⁹

S druge strane, nabrojani glagolski neologizmi gotovo beziznimno uz sebe vežu samo dopune u nominativu i akuzativu što, uz iznesene kvantitativne podatke, implicira njihovu tek djelomičnu uklopljenost i na ovoj razini gramatičkoga opisa. Ipak, treba imati na umu da je valentnost kompleksna pojava u sustavu odnosa međusobnog pridruživanja glasovne strukture i strukture značenja (Helbig 1979: 12) te da ona nije postojana već promjenjiva veličina koja se pod utjecajem promjene značenja, ali i razgovornih navika²⁰ govornika nekoga jezika može mijenjati.

2.4. Leksičke osobitosti glagolskih neologizama

Uzajamna uvjetovanost jezika i društva posljednjih je desetljeća posebno došla do izražaja, a pod povećalom su se prije svega našle komunikacijske navike koje su bitno obilježene tehnološkim promjenama. Od svih dijelova komunikacijskoga lanca najveće je promjene „pretrpio” kanal te je upravo njegova transformacija pokrenula brojne promjene razgovornih navika koje se velikom brzinom prelijevaju i u druge funkcionalne stilove. Naime, primijećeno je da pojednostavljenje uporabe mobilnih telefona, velike mogućnosti i brzina prijenosa informacija, kao i svekolika dostupnost, sve više postaju obrnuto proporcionalni jezičnoj djelatnosti koja je u tome priopćajnom procesu krajnje ekonomizirana što vodi komunikacijskoj getoizaciji te stvaranju univerzalnih kodova i specifičnih idiolekata koji su svojstveni pojedinoj zajednici ili skupini (Pavličević-Franić 2009). Dakle, komunikacijske navike prestali su oblikovati i nametati sami govornici te su one određene upravo prirodom novih komunikacijskih kanala. U opisani okvir lingvistike komunikacije u novim medijima uklapaju se svojim leksičko-semantičkim osobitostima i glagolski neologizmi. Promotrite li se pozornije, uočiti će se da uglavnom pripadaju žargonu računalno pismenih skupina (*printati*, *skenirati*, *butati*, *sejvirati*, *asemblirati*, *bekapirati*) te su takvi oblici u početku najčešće i bili u uporabi samo u sferama mrežne komunikacije koja ima svoje zakonitosti. Budući da komunikacijske prostore novih tehnologija karakteriziraju

¹⁸ 31. siječnja 2011. preuzeto s mrežne stranice <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20070323/kolumne01.asp>.

¹⁹ 31. siječnja 2011. preuzeto s mrežne stranice <http://mameibebe.biz.hr/phpBB2/viewtopic.php?f=15&t=58722&start=30>.

²⁰ Silić i Pranjčević (2005: 389) uočavaju kako glagoli *koristiti se* i *brinuti se* u razgovornom i administrativnom funkcionalnom stilu „doživljavaju novu rekciju (novu valentnost)” jer oba u upotrebi gube česticu *se* te tako umjesto s instrumentalom, odnosno lokativom uspostavljaju vezu s akuzativom.

sve veće tehnološke mogućnosti i sve ograničeniji jezični kodovi prije svega obilježeni pretjeranom sažetošću i eliptičnošću, počeo se stvarati žargon novih medija dodatno ojačan popularizacijom društvenih mreža. Na tom su tragu i eliptični primjeri iz korpusa:

bankariti – ‘poslovati s bankom’

honorarčiti – ‘raditi za honorar’

postotkariti – ‘raditi na postotak’

dramiti – ‘praviti dramu’.

Specifična pravila priopćavanja počela su se odražavati i na morfosintaktički ustroj priopćajnoga procesa jer visoka razina lingvističke kompetencije prestaje biti relevantan činitelj, a osnovni zahtjevi postaju preciznost, sažetost te ikoničnost koji doprinose oblikovanju zabavnije i manje zahtjevne komunikacije od konvencionalnih priopćajnih procesa (Pavličević-Franić 2009). Dakle, sve je zastupljeniji trend skraćivanja riječi, koji je rezultat međudjelovanja jezične ekonomije i kreativnosti (Filipan-Žignić 2012: 55). Uz promijenjenu strukturu rečenice i redoslijed riječi koji su se prvi našli „na udaru” i najčešće se spominju kao osnovna obilježja²¹ žargona novih medija, analiza u prethodnim poglavljima pokazala je da i druge razine gramatičkoga opisa nisu pošteđene tog utjecaja. Istovjetnost oblika za svršeni i nesvršeni vid te nemogućnost prefiksacije i sufiksacije takvih oblika može se protumačiti kao izravna posljedica težnje za eliptičnošću, ekonomičnošću i sažetošću, a na tom su tragu i kvantitativni pokazatelji vezani uz valentnost novih glagola koji sugeriraju nerazvedenost rečenice zbog niske razine aktualizacije rečeničnih članova kojom upravljaju upravo glagoli.

3. Zaključak

Proučavanje neologizama nikada nije proučavanje isključivo jezičnih pojava. Isprepletenost leksičkoga sloja, kojemu pripadaju i nove riječi, s izvanjezičnim svijetom utječe na otvorenost popisa leksičkih jedinica koje neprestano pulsiraju zajedno sa zbivanjima istančavajući društvenu raslojenost leksika, te on postaje onaj dio jezičnoga sustava iz kojega se može najjasnije i vrlo pouzdano iščitati većina društvenih mijena što su se zbile u nekome razdoblju (Samardžija 2002: 12). U ovome radu, na primjeru manje skupine neologizama, onih glagolskih, predočene su promjene koje oni unose u tradicionalan popis glagolskih gramatičkih kategorija. Tako je proučavanje vidskih svojstava pokazalo da opreka po vidu kod glagolskih neologizama, zbog njihova stranoga podrijetla, uglavnom ne postoji, te da se povećava skupina dvovidnih glagola što se odražava i na (ne)razvedenost glagolskovidskih značenja koja je izravna posljedica nemogućnosti prefiksacije i sufiksacije novih glagola. Kada je o njihovoj valentnosti riječ, ona je također prilično nerazvijena, što utječe na same rečenične modele u kojima se aktualizira tek manji broj dopuna i dodataka, a potrebu za preispitivanjem kriterija nametnuli su i primjeri novih povratnih glagola koje je nemoguće opisati tradicionalnom

²¹ O tome vidi Pavlović (2009).

metodologijom. Uočene se pojave mogu pripisati djelomičnoj (ne)uklopljenosti tih riječi u hrvatski jezični sustav, ali nikako se ne smiju zanemariti ni komunikacijski prostori iz kojih one potječu, a koji, iako ne bi trebali, oblikuju drukčije jezične uzuse, specifična pravila priopćavanja te drukčiji sintaktički ustroj samih rečenica. Činjenica da su gotovo svi primjeri glagolskih neologizama pronašli svoje mjesto u suvremenim jednojezičnim rječnicima dovoljno govori o zamahu novog žargona, koji je posebno popularizacijom društvenih mreža, nezaustavljivo počeo nagrizati i one dijelove jezičnoga sustava koji su se do sada smatrali nedodirljivima. Ipak, na krajnji oprez u iznošenju konačnih zaključaka podsjeća jedna od osnovnih značajki neologizama – njihova kratkotrajnost. Naime, mnogo je novih riječi koje su neko vrijeme u modi, a zatim se izgube, prestaju se rabiti i postaju zastarjele (Muhvić-Dimanovski 2005). U vidu treba imati i narav samog procesa leksikalizacije, odnosno „socijalizacije” novih riječi koji je dugotrajan, pa se nameće pitanje je li utvrđeno stanje tek jedna od etapa u prilagodbi tih riječi u hrvatski jezični sustav ili je doista riječ o novim trendovima koji će s vremenom nametnuti potrebu za opsežnijom analizom glagolskih gramatičkih obilježja. Vrijeme, koje je ključno u opisu neologizama, kao i jezik u akciji, zasigurno će ponuditi odgovore!

Literatura

- Algeo, John (1991) *Fifty Years Among the New Words*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Ayto, John (1989) *The Longman Register of New Words*, The Bath Press Ltd., Avon.
- Babić, Stjepan (1981) „Stilske odrednice u našim rječnicima”, *Jezik* 28, 3, 79–91.
- Babić, Stjepan (1991) *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, HAZU – Globus, Zagreb.
- Babić, Stjepan, Dalibor Brozović, Milan Moguš, Slavko Pavešić, Ivo Škarić, Stjepko Težak (1991) *Povijesni pregled, glasovi i oblici hrvatskoga književnog jezika*, HAZU – Globus, Zagreb.
- Barić, Eugenija, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević, Marija Znika (2005) *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Barić, Eugenija, Lana Hudeček, Nebojša Koharović, Mijo Lončarić, Marko Lukenda, Mile Mamić, Milica Mihaljević, Ljiljana Šarić, Vanja Švačko, Luka Vukojević, Vesna Zečević, Mateo Žagar (1999) *Hrvatski jezični savjetnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena, Školske novine, Zagreb.
- Bauer, Laurie (1983) *English Word-formation*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Belaj, Branimir (2001) „Prototipno-kontekstualna analiza povratnih glagola u hrvatskom jeziku”, *Suvremena lingvistika*, 51–52, 1–11.
- Comrie, Bernard (1995) *Aspect*, Cambridge University Press: Cambridge, London, New York, Melbourne.
- Filipan-Žignić, Blaženka (2012) *O jeziku novih medija: kvare li novi mediji suvremeni jezik?*, Matica hrvatska Ogranak Čakovec, Split.

- Filipović, Rudolf (1986) *Teorija jezika u kontaktu*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti/ Školska knjiga, Zagreb.
- Green, Jonathon (1991) *Neologisms: New Words Since 1960*, Bloomsbury Publishing Ltd., London.
- Helbig, Gerhard (1979) „Tendencije razvoja suvremene teorije valentnosti”, *Strani jezici*, VIII, 1–2, str. 2–23.
- Jernej, Josip (1959) „Glagoli na -irati u XVII. i XVIII. stoljeću”, *Filologija*, 2, 31–40.
- Katičić, Radoslav (1991) *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, HAZU – Globus, Zagreb.
- Klajn, Ivan (2005) *Gramatika srpskog jezika*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Mønnesland, Svein (2003) „Glagolski vid u hrvatskom jeziku”, *Zbornik Zagrebačke slavističke škole 2002.*, ur. Stipe Botica, FF press, Zagreb, 21–51.
- Mønnesland, Svein (2007) „Je li glagolski vid sintaktička kategorija”, *Sintaktičke kategorije*, ur. Branko Kuna, Filozofski fakultet u Osijeku, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Osijek, 145–157.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna (2005) *Neologizmi: problemi teorije i primjene*, FF press, Zagreb.
- Oraić, Ivana (2008) „Kako razvrstati glagole s elementom *se* u valencijskome rječniku hrvatskih glagola?”, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 34, 269–283.
- Pavličević-Franić, Dunja (2009) „SMS-poruke – nova lingvistika komunikacije u diskursu novih medija”, *Lingvistika javne komunikacije: sociokulturni, pragmatički i stilistički aspekti*, ur. Mario Brdar, Marija Omazić, Branimir Belaj, Branko Kuna, HDPL – Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera, Zagreb – Osijek, 231–242.
- Pavlović, Tanja (2009) „Jezik SMS-poruka”, *Lingvistika javne komunikacije: sociokulturni, pragmatički i stilistički aspekti*, ur. Mario Brdar, Marija Omazić, Branimir Belaj, Branko Kuna, HDPL – Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera, Zagreb – Osijek, 243–252.
- Popova, T. V. (2005) *Russkaja neologija i neografija*, doktorska disertacija, Ekaterinburg.
- Samardžija, Marko (1987) „Četiri pitanja o biti valentnosti”, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, 22, 85–106.
- Samardžija, Marko (1988) „Razdioba glagola po valentnosti”, *Radovi zavoda za slavensku filologiju*, 23, 35–46.
- Samardžija, Marko (1993) „Gramatika zavisnosti i teorija valentnosti”, *Kontrativna analiza engleskog i hrvatskog jezika*, ur. Rudolf Filipović, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta i Zagrebu, Zagreb, 1–14.
- Samardžija, Marko (2002) *Nekoć i nedavno. Odabrane teme iz leksikologije i novije povijesti hrvatskoga standardnoga jezika*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka.
- Samardžija, Marko (2003) „Valentnost hrvatskih glagola”, *Zbornik Zagrebačke slavističke škole 2002.*, ur. Stipe Botica, FF press, Zagreb, 32–37.

- Silić, Josip, Ivo Pranjković (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Škiljan, Dubravko (2000) *Javni jezik*, Antibarbarus, Zagreb.
- Šojat, Krešimir (2008) *Sintaktički i semantički opis glagolskih valencija u hrvatskom*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Šojat, Krešimir (2009) „Morfosintaktički razredi dopuna u Hrvatskom WordNetu”, *Suvremena lingvistika*, 68, 305–338.
- Trask, Robert Lawrence (2005) *Temeljni lingvistički pojmovi*, Školska knjiga, Zagreb.

Izvori

- Anić, Vladimir (1991) *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb.
- Anić, Vladimir (1996) *Rječnik hrvatskoga jezika*, drugo dopunjeno izdanje, Novi Liber, Zagreb.
- Anić, Vladimir (1998) *Rječnik hrvatskoga jezika*, treće prošireno izdanje, Novi Liber, Zagreb.
- Anić, Vladimir (2003) *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb.
- Anić, Vladimir (2007) *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber – Jutarnji list, Zagreb.
- Jojić, Ljiljana, Ranko Matasović (gl. ur.) (2004) *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Jutarnji list – Novi Liber, Zagreb.
- Sabljak, Tomislav (2001) *Rječnik hrvatskog žargona*, VBZ, Zagreb.
- Šonje, Jure (ur.) (2000) *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža” – Školska knjiga, Zagreb.

SUMMARY

Ana Mikić Čolić

FORMATION OF VERBAL NEOLOGISMS AND INTEGRATION INTO THE LANGUAGE SYSTEM

Dynamicity in language is partly the result of the need for mutual understanding between the interlocutors, which means that it has a pragmatic nature, while on the other hand it is driven by the need to be more innovative, wittier and more creative in speech. Both processes are reflected in the emergence of new words – neologisms – only a small part of which are verbs. The present paper aims to determine, on the example of fifty verbal neologisms which have emerged in the last twenty years, whether they fit into the grammatical categories which are traditionally related to verbs. From the viewpoint of word formation, the paper examines if the new verbs are derived from native or foreign bases, which processes and morphemes are productive and to what extent the word-formational characteristics of Croatian neologisms match the existing descriptions of word formation in Croatian.

Furthermore, special attention is paid to the category of aspect. It has been noticed that among the identified verbal neologisms there is a large number of biaspectual ones (*asemblirati*, *bekapirati*, *dajdžestirati*), while the aspectual doublets of the perfective verbs, if they do exist, are very rare and stylistically marked (*dramiti* – *izdramiti*, *lajkati* – *odlajkati*, *eskortirati* – **odeskortirati*). The increase in the number of biaspectual verbs is linked to their foreign origin, i.e. to only partial integration into the linguistic system of Croatian. This also has an effect on the heterogeneity of the aspectual meanings of the verb, which are a direct result of the inability to add prefixes and suffixes to these new verbs. The paper also focuses on the valence of verbal neologisms with a special emphasis on their number and the morphosyntactic features of their complements. It has been observed that the newly-formed verbs display an undeveloped valence, which affects the sentential models in which only a small number of complements and adjuncts are realized. The need for a re-examination of the existing models of grammatical description has arisen as the result of the appearance of new reflexive verbs which are impossible to describe by resorting to traditional methodology (*čekirati se*, *overdozirati se*, *logirati se*). The description of the grammatical features of verbal neologisms in this paper also includes the extralinguistic factors, i.e. the communication spaces that the majority of the examples of newly identified verbs come from. The domain of the new media shapes different rules for communicating information, which affects both the form and the grammatical features of verbs, and the syntactic makeup of the sentences they are used in.

Key words: verbal neologisms; aspect; biaspectuality; valency; morpho-syntactic features of verbal complements